gemeente Rheden

Raadsvoorstel

portefeuillehouder
D. Klomberg

begrotingsprogramma
4 Duurzaamheid

draagt bij aan Global Goal(s)
7 Betaalbare en duurzame energie
13 Klimaatactie

b en w-vergadering
6 april 2021

agendapunt
5

bijlage(n) ter inzage
1 Regionale Energie Strategie 1.0 regio Arnhem Nijmegen (d.d. maart 2021)
2 Reactienota bij RES 1.0 (d.d. 3 maart 2021)
3 Digitale storymap RES 1.0 (verdiepende informatie en kaartmateriaal) https://prvgelderland.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=e0b3c4dc3dac443db3a300e0094c5447
4 Aanbiedingsbrief RES 1.0

rol raad
Ter besluitvorming

soort document
Raadsvoorstel en -besluit

voorbereidende vergadering
26 mei/27 mei 2021

Agendapunt

Raadsvergadering
8 juni 2021

Agendapunt

onderwerp
Regionale Energie Strategie 1.0 (RES 1.0).

INHOUD VOORSTEL
Instemmen met de RES 1.0, Regionale Energie Strategie Regio Arnhem Nijmegen (d.d. maart 2021).

1 Waartoe is het voorstel gedaan?

In 2019 is het Nationaal Klimaatakkoord gepresenteerd. Dit is de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015). Dertig energieregio's, waaronder de regio Arnhem Nijmegen, onderzoeken in een RES de mogelijkheden voor het opwekken van duurzame elektriciteit op land en het gebruik van (boven)regionale warmtebronnen. Elke RES-regio is gevraagd een substantiële bijdrage te leveren aan de landelijke opgave van 35 TWh weersafhankelijke hernieuwbare opwek op land in 2030. De RES richt zich specifiek op de opwek van duurzame energie via windturbines, zonnevelden en zon op grote daken. Via andere processen wordt er gewerkt aan andere initiatieven voor CO_2-reductie (bijvoorbeeld energiebesparing en innovaties voor energiewinning). Als nieuwe technieken succesvol blijken te zijn, krijgen zij een plek in de volgende versie van de RES. In bijlage 1, paragraaf 4.2.6 zijn de huidige inzichten ten aanzien van warmtetechnieken uiteengezet.

2 Wat is de aanleiding?

Terugblik besluitvorming concept bod RES AN
Op 15 september 2020 heeft het college van burgemeester en wethouders ingestemd met het voorlopig concept bod van de Regionale Energie Strategie Arnhem Nijmegen (RES AN, juni 2020) en de reactiememo met wensen en bedenkingen (d.d. 9 september 2020). De wensen en bedenkingen zijn in de raadsvergadering van 8 september 2020 door de gemeenteraad aan het college van burgemeester en wethouders meegegeven.

Zo is het belang van een betere balans in de zon/wind verhouding onderstreept en de opslag van CO_2 in bomen als suggestie meegegeven. Verder is het gemis aan een toelichting van het bod met betrekking tot bestaande regionale ruimtelijke hoofd-structuren en doelstellingen ingebracht.
In bijlage 2 van dit voorstel vindt u de reactienota van de regio met daarin een schriftelijke reactie op de ontvangen wensen en bedenkingen.

Terugkoppeling landelijke bevindingen concept bod RES AN
Het concept bod RES Arnhem en Nijmegen is unaniem door alle colleges en betrokken overheidspartijen in de regio vastgesteld. Op 1 oktober 2020 is het concept bod RES samen met de oplegnotitie, waarin alle reacties van de raden zijn verwerkt, aangeboden aan het Nationaal Programma RES (NPRES) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). NPRES en PBL waren overwegend positief over het concept bod, maar maakten zich wel zorgen over de onbalans in de wind/zon verhouding.

Ontwerpproces RES 1.0
In de afgelopen periode is het concept bod met behulp van regionale ateliers en intermezzo's met (lokale)[1] stakeholders geactualiseerd en verder uitgewerkt in de RES 1.0. In de RES 1.0 doet de regio een zogeheten 'bod' waaruit blijkt hoe de betrokken partijen in de regio tot keuzes zijn gekomen voor het op grote schaal opwekken van duurzame energie en de regionale verdeling van (boven)regionale warmtebronnen.

Belangrijkste verschillen met het concept bod en de Rhedense situatie
Hieronder vindt u puntsgewijs op welke hoofdpunten de RES 1.0 verschilt met de voorloper, het concept bod van september 2020, met een toelichting over de lokale consequenties.

- **Het concept bod was 1,68 TWh. Het nieuwe bod is 1,62 TWh**

  Rheden: ongeveer één procent (0,023 TWh) van het bod bevindt zich in de gemeente Rheden. De verwachte opbrengst van 0,023 TWh is verdeeld in 0,022 TWh voor zon op grote daken en 0,001 TWh voor het bewonersinitiatief de Bocht in Dieren. Daarvan is alleen de opbrengst van het bewonersinitiatief de Bocht zo goed als zeker. Voor zon op daken zijn wij afhankelijk van bedrijven.
  (Zie bijlage 1, hoofdstuk 2.)

- **De verhouding zon/wind is van 97%-3% (in vermogen) naar 89%-11% gegaan**

  Rheden: om de zon/wind verhouding te verbeteren is een globale verkenning naar kansrijke gebieden voor extra windturbines uitgevoerd. Voor de gemeente Rheden zijn dit twee gebieden: omgeving Spankeren en De Beemd-Velperwaarden in aansluiting op de zoekgebieden van de buurgemeenten Duiven-Westervoort en Brummen.

- De gebieden zijn geen onderdeel van het bod en worden nader onderzocht in het traject naar de RES 2.0. Of deze gebieden daadwerkelijk een zoekgebied worden, zal blijken in de RES 2.0. Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat de zoekgebieden vastgelegd zijn in gemeentelijk beleid. Hierover besluit de gemeenteraad.
  (Zie bijlage 1, paragraaf 4.1.)

[1] Lokale (belangen-)groepen als dorpsbelangen, initiatiefgroepen, landgoederen en ondernemersverenigingen zijn actief uitgenodigd om deel te nemen aan het regionale ontwerpproces van de RES 1.0.

- **Nieuw: de RES 1.0 bevat regionale afspraken voor de toekomst**

  Rheden: om de samenwerking van partijen te versterken en het bod te borgen, bevat de RES 1.0 een set aan afspraken over samenwerking, participatie, solidariteit, ruimtelijke kwaliteit, omgevingsbeleid en de optimalisatie van het warmtesysteem. Deze afspraken zijn te raadplegen in bijlage 1, paragraaf 2.7. Hieronder vindt u ter illustratie enkele voorbeelden van afspraken:

  - **Nr. 1 Lokale regie**
    'De RES is en blijft gebaseerd op lokale (gemeentelijke) regie in een regionaal proces van samenwerking.'
  - **Nr. 6 Solidariteit tussen gemeenten**
    'De afspraken over solidariteit tussen gemeenten onderling en de verdere uitwerking hiervan worden, samen met de uitvoering van RES 1.0, overgedragen aan de (nieuwe) regionale samenwerking binnen de opgaven van de Groene Metropoolregio.'
  - **Nr. 13 Inspanningsverplichting**
    'Voor het bod RES 1.0 spreken wij een inspanningsverplichting af ten aanzien van de opbrengst van grootschalige windturbines, zonnevelden en grootschalig zon op dak die wij in de RES 2.0 nader uitwerken op lokaal niveau. Deze verplichting betekent dat alle RES-partners zich gezamenlijk inspannen om het bod RES 1.0 te realiseren, dus niet alleen de gemeenten waarbinnen zoekgebieden vallen. Het betekent ook dat de gemeenten actief de verkenning starten -zo ver dat nog niet is gebeurd- en op zoek gaan naar mogelijkheden om zon- en windprojecten te ontwikkelen.'
    (Zie bijlage 1, paragraaf 2.7.)

- **Het aantal kansrijke regionale warmteclusters is verlaagd van zes naar vijf**

  Rheden: in de RES 1.0 zijn vijf kansrijke regionale warmteclusters genoemd. Dit is er één minder dan in het concept bod. Het warmtecluster nabij de Bio Energie Centrale Cuijk is komen te vervallen. Voor de gemeente Rheden liggen kansen ten aanzien van de (boven-)regionale warmtebronnen AVR (incl. naastgelegen rioolwaterzuivering) in Duiven, de papierfabrieken in Eerbeek en de rioolwaterzuivering in Olburgen.
  (Zie bijlage 1, paragraaf 4.2.)

3 Wat is het bestaand beleid c.q. kader?
- Nationaal Klimaatakkoord (2019).
- Gelders Energie Akkoord (GEA).
- Beleidskader 'Aan de slag voor een duurzaam klimaat' (2019-2022).

4 Wat willen wij bereiken?
De RES 1.0 draagt bij aan de Global Goals: 7-Betaalbare en duurzame energie en 13-Klimaatactie. De RES richt zich op de opwekking van duurzame energie via windturbines, zonnevelden en zon op grote daken, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de benodigde opslag en energie infrastructuur. Elke RES-regio is gevraagd een substantiële bijdrage te leveren aan de landelijke opgave van 35 TWh weers-afhankelijke hernieuwbare opwek op land in 2030. Met de RES 1.0 wordt een belangrijke stap gezet richting de regionale doelstelling van 55% CO2-reductie (ten opzichte van 1990) in 2030. De gemeente Rheden heeft zelf de ambitie om in 2040 CO2-neutraal te zijn.

5 Wat gaan wij ervoor doen?
Uiterlijk 15 juni 2021 wordt het besluit van de gemeenteraad aangeboden aan de werkorganisatie van de RES-regio Arnhem Nijmegen. Het bod RES 1.0 wordt samen met alle ontvangen reacties uiterlijk 1 juli 2021 ingediend bij het NPRES en PBL.

Het proces van de RES houdt met de besluitvorming over de RES 1.0 niet op en krijgt direct een vervolg in de ontwikkeling van de RES 2.0. Het is daarom van belang dat de samenwerking na 1 juli 2021 wordt voortgezet. Voor de uitwerking van de RES 2.0 ligt het accent op de uitwerking van de ruimtelijke afspraken, de borging van het bod in omgevingsbeleid, het gesprek over de regionale verdeling van de lusten en lasten en het vervolg van de lokale processen op de sporen ruimte en warmte. Voor de gemeente Rheden is de besluitvorming over de beleidskaders Energie en Landschap (E&L), Samen Energie Opwekken (SEO) en de Transitievisie Warmte een belangrijke eerstvolgende stap. Daar waar de RES 1.0 zich focust op het 'WAT' en de regionale afspraken hierover, richt het beleidskader E&L zich op het 'WAAR' en 'HOE' (de landschappelijke inpassing) en het beleidskader SEO zich op de projectparticipatie bij initiatieven.

6 Wat zijn de financiële consequenties?

Het Rijk heeft in 2019 aan alle RES-regio's een decentralisatie-uitkering toegekend om te komen tot een RES 1.0. De gemeente Nijmegen heeft als opdrachtgever en kasbeheerder voor het RES-proces een bedrag van € 1.515.788,00 voor de jaren 2019, 2020 en 2021 ontvangen. Uit deze middelen worden de uren en middelen gedekt. Tot en met de besluitvorming over de RES 1.0 zijn er geen financiële gevolgen. Tot nu toe heeft de gemeente Rheden alleen in 2019, vooruitlopend op de rijksbijdrage, een financiële bijdrage van € 22.318,00 geleverd aan de regio voor het faciliteren van het regionale proces (o.a. organisatie, advies en onderzoek).
Voor het traject naar de RES 2.0 moeten opnieuw financiële afspraken worden gemaakt. Naar verwachting liggen de benodigde financiële middelen in de lijn met de benodigde middelen voor de RES 1.0. De financieringsafspraken voor de RES 2.0 worden meegenomen in de budgetbesprekingen voor de gemeenschappelijke regeling regio Arnhem Nijmegen. Onder de naam de 'Groene Metropoolregio' wordt er gewerkt aan vijf opgaven die samen de regionale agenda vormen. De RES valt onder de opgave 'Circulaire Regio'. De gemeenteraad zal in juni, bij de handeling van de Kadernota, een besluit nemen over de Rhedense deelname aan de opgaven en de daarbij horende bijdragen. De extra kosten die dit met zich meebrengt, kunnen niet gedekt worden uit de incidentele middelen van het klimaatbeleid.

Het gaat hier om procesgeld ten behoeve van de verdere uitwerking richting RES 2.0. Waar het gaat om daadwerkelijk realisatie van projecten, zullen andere budget en/of financieringsmogelijkheden moeten komen. Zo is het te verwachten dat het Rijk via het gemeentefonds budgetten ter beschikking zal stellen voor de verdere uitwerking van de gemeentelijke klimaatopgave. Ook zullen er vanuit het Rijk, provincie of andere overheidsinstantie (meer) subsidiemogelijkheden komen om lokale ontwikkeling en initiatieven te ondersteunen. Tot slot, individuele projecten zullen vooral hun financiering moeten vinden in de gelden die bijeen worden gebracht door de initiatiefnemers.

7 Wat zijn de risico's?

- *Samenwerking:* met de besluitvorming van de RES 1.0 houdt het proces niet op. Om de nationale en regionale doelstellingen, en indirect ook onze lokale klimaatambitie (2040 CO2-neutraal), te halen is het van belang dat de huidige samenwerking tussen partijen wordt voortgezet. Dit vraagt van alle partijen een langjarige betrokkenheid. Er schuilt een risico in dat partijen vroegtijdig afhaken.
- *Resultaat:* het is nog onzeker of de verwachte opbrengst van 1,62 TWh in de regio Arnhem Nijmegen haalbaar is. Om hier zicht op te houden, is voortzetting van de samenwerking van belang, met de RES 2.0, RES 3.0 enz. als belangrijke ijkpunten.

- *Draagvlak:*
  - bij het opstellen van de RES 1.0 is consensus in de regio als uitgangspunt gehanteerd. Mocht volledige consensus niet lukken dan vraagt de regio de provincie het voortouw te nemen in lijn met de beginselen van het 'Huis van Thorbecke'. Dit betekent dat het naaste hogere bestuursorgaan, de provincie Gelderland, de regie gaat overnemen. De provincie zal in eerste instantie via het goede gesprek partners vragen alsnog te bewegen om samen tot een RES 1.0 te komen. Het regie nemen door de provincie heeft vanzelfsprekend gevolgen voor de mate van invloed van de gemeente.
  - De uitwerking van de voorstellen in de RES 1.0 en de gevolgen voor mens, natuur, landschap en milieu vragen om draagvlak bij de inwoners. Dit draagvlak is daar waar het gaat om grootschalige opwek niet vanzelfsprekend. De gesprekken met de inwoners in het afgelopen jaar hebben dit ook laten zien. Het betrekken van inwoners en het vergroten van het draagvlak ten aanzien van de te nemen besluiten moeten nadrukkelijk onderdeel zijn van de verdere uitwerking (zie ook paragraaf 8).

8 Wat is het draagvlak voor dit voorstel?

Parallel aan de RES 1.0 zijn de gemeentelijke beleidskaders Energie en Landschap (E&L) en Samen Energie Opwekken (SEO) ontwikkeld. De beleidskaders liggen van 4 maart tot en met 14 april 2021 ter inzage. Ondertussen vindt er een peiling plaats onder inwoners via Rheden Spreekt (februari - maart 2021) en volgt er binnenkort een specifiek onderzoek naar de mening van jongeren middels Swipocratie. In de afgelopen 1,5 jaar is er met webinars (februari 2020 en november – december 2020) en maatwerkgesprekken (juni 2020 - heden) al een intensief participatieproces doorlopen. Hieruit kunnen wij de voorzichtige conclusie trekken dat de Rhedense opgave in de RES 1.0, ofwel de opgave voor het benutten van de grote daken en het bewonersinitiatief de Bocht, op bijval kan rekenen. Voor de 'extra verkenningsgebieden windturbines', welke geen onderdeel uit maken van dit bod[2], ligt dit echter anders. Er zijn zorgen over de negatieve effecten van grootschalige opwek voor natuur en landschap, de gezondheid van inwoners en de interferentie met andere gebruiksfuncties zoals landbouw en cultuurhistorie. Verschillende inwoners- en belangengroepen hebben hun zorgen hierover geuit bij de gemeente, maar ook individuele inwoners hebben hun mening geuit via Rheden Spreekt en Swipocratie. In het traject naar de RES 2.0 worden de 'extra verkenningsgebieden windturbines' nader onderzocht en zullen deze aspecten meegenomen worden in de afwegingen. Het gemeentelijk beleidskader Energie en Landschap waarin de uitgangspunten en wensen voor de opwek van (grootschalige) duurzame energie uit wind en/of zon staan beschreven, wordt naar verwachting in juni door de gemeenteraad behandeld voor besluitvorming. Ook het beleidskader Samen Energie Opwekken ligt dan ter besluitvorming. Met deze kaders kunnen lokale belangen bij zowel (boven)regionale samenwerking als bij ontwikkelingen binnen de gemeente zelf worden geborgd. Aspecten die mogelijk nog een verdieping krijgen na deze besluitvorming in juni zijn het borgen van een meer integrale (gebieds)aanpak en de wijze waarop de inwoners van onze gemeente worden betrokken bij de verdere uitwerkingen en besluiten.

9 Hoe en met wie wordt er gecommuniceerd?

Op 8 maart 2021 is de RES 1.0 via de regio Arnhem Nijmegen gepubliceerd. Na deze publicatie zijn de lokale stakeholders die betrokken zijn geweest bij het regionale ontwerpproces van de RES over het bod geïnformeerd. Op onze nieuwe website www.watisjouwrheden.nl wordt gelinkt naar de website van de RES Arnhem Nijmegen met de laatste informatie over de RES 1.0.

[2] In de RES 1.0 zijn de 'extra verkenningsgebieden windturbines' alleen kwalitatief beschreven. Deze gebieden worden in het traject richting de RES 2.0 nader onderzocht.

10 Wordt er een evaluatie uitgevoerd?

De RES 1.0 maakt onderdeel uit van een langdurige regionale samenwerking. Eén keer per twee jaar is er een nieuw ijkmoment onder de noemer RES 2.0, RES 3.0 enzovoorts.

De Steeg, 6 april 2021

Burgemeester en wethouders van Rheden,

Carol van Eert,
burgemeester.

Nadja Renkema,
secretaris.